

Стариченко В., Приходько Я.

Полтавський державний медичний університет,

Полтава, Україна

ДЕРИВАЦІЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У цій статті висвітлений аналіз творення нових слів шляхом деривації та використання словотвору у процесі вивчення англійської мови та медичної термінології.

Ключові слова: *деривація, словотвір, англійська мова, медична термінологія.*

This article highlights the analysis of the creation of new words by derivation and use of the word formation in the process of learning English and medical terminology.

Keywords: *derivation, word structure, English language, medical terminology.*

Метою даної статті є дослідження та аналіз творення нових слів за допомогою деривації, що є одним з найчастіше вживаним способом творення термінів. Сучасна медична термінологія – це одна з найбільших та найскладніших термінологічних систем. За структурою медичні терміни поділяються на прості (непохідні та похідні), складні (основоскладання) та складені (терміни-словосполучення). Зазвичай словниковий запас медичної термінології збагачується за допомогою трьох можливих шляхів: 1) утворення нових назв; 2) утворення нових значень; 3) запозичення слів з інших мов.

За способом утворення нових термінів розрізняють: 1) морфологічний спосіб (афіксальний, основоскладання, аббревіація); 2) синтаксичний (утворення багатослівних фраз); 3) семантичний (звуження або

специфікація значення загальноживаних слів шляхом метафоричного чи метонімічного перенесення початкового значення); 4) запозичення з інших мов.

Найпродуктивнішим способом формування термінів є деривація. Похідні медичні терміни можуть складатися з префікса, кореня та суфікса в різних комбінаціях: *peri/cardium* (префікс + корінь), *endo/card/itis* (префікс + корінь + суфікс), *bronch/itis* (корінь + суфікс). Другим за продуктивністю способом словотворення є основокладання: *leuco/cyto/penia*, *gastro/duoden o/scoria*, *haemo/philia*. Ці два вищезазначені способи можуть бути використані для утворення медичного терміна одночасно: *gastro/duoden/itis*, *myo/card/itis* (корінь + корінь + суфікс). Велика частина терміноелементів грецького чи латинського походження виступає в ролі префіксоїдів та суфіксоїдів: *myo-*, *haemo-*, *onco-*, *-logia*, *-scoria* тощо. Кожен з цих псевдоафіксів має певне значення, але вони не вживаються як самостійні слова, а використовуються для утворення нових слів [3, с.307].

Вивчення термінології – це не лише процес засвоєння певної кількості термінів, це пізнання системної організації англійської термінологічної лексики. Словотворення має велике практичне значення для усвідомленого вивчення слів і словотворчих компонентів, для набуття навичок словотвірного аналізу семантичної та словотворчої структури медичних термінів [1, с. 33].

Словотвір вивчає деривацію, тобто утворення нових слів з певним лексичним й семантичним значенням за допомогою продуктивних способів творення: афіксація (префіксація та суфіксація), конверсія, скорочення, основокладання. Афіксація є одним із найпоширеніших способів словотвору на даному етапі розвитку англійської мови. Варто зазначити, що афікси характерні властивості й ознаки: а) приєднуючись до продуктивної основи, афікс виражає певне значення; б) афікс повинен легко

виокремлюватися як словотворчий елемент; в) афікс слугує для утворення нових слів від основ іншого походження; г) афікс має бути продуктивним. Префіксація є також одним із продуктивних способів словотвору, за допомогою якого змінюється лексичне значення слова. Модифікуючи лексичне значення слова, префікс рідко змінює граматичну характеристику слова в цілому, тому і просто слово, і його префіксдериватив у більшості випадків належить до однієї частини мови, наприклад abuse - disabuse, approve - disapprove, believe - disbelieve, understand - misunderstand, apply - misapply. Префіксація відіграє провідну роль й у специфіці творення нових медичних термінів, що зосереджує увагу на особливості їх уживання у медичній сфері: intracellular, intravenous, intramuscular, intrapleural, intraspinal, pernasal, percutaneous, postnatal, postoperative, preclinical, prenatal. Суфікси виконують функцію афіксальної морфеми, що знаходиться між коренем та закінченням і входять до складу основи: reparative work, preventive measures. Суфікси можуть приєднуватися до кореня (read - reader, dance - dancer, own - owner), утворювати різні частини мови (faith - faithful - faithfulness, prevention preventive, pain - painful, danger - dangerous, tumor - tumoral, excess/excessive - excessiveness). За допомогою суфіксів утворюються нові слова з різним семантичним та стилістичним діапазоном: painful - painless; thoughtful thoughtless, harmful - harmless. Продуктивність суфіксального способу словотворення визначає той факт, що у мові для утворення певної частини мови сформувалася певна система суфіксів: іменникових, прикметникових та дієслівних. Наприклад: banker, knower, producer, actress, vegetarian; poetic, political, married, manly, tiresome, juicy, childless, wakeful; intensify, dramatize. Суфікс видозмінює, уточнює значення кореня та всього слова, відносячи його до певної частини мови. Окрему групу складають суфікси, що служать

для творення форм слова, тобто виконують не словотвірну, а граматичну роль. Наприклад, wind - windy, sin - sinless, trust - trustful [2, с. 212].

З метою підвищення ефективності навчання іноземної мови за фаховим спрямуванням здобувачів вищої освіти медичних ЗВО словотворчому аналізу, виявлення структури та семантики твірних та похідних основ медичних термінів, нами пропонується виконання низки тренувальних завдань: 1. Утворити всі можливі похідні від запропонованої основи префіксальних дієслів та перекласти утворені префіксальні дієслова українською мовою, спираючись на знання семантики твірної основи та префікса. 2. Навести приклади похідних основ префіксальних дієслів. Наприклад: over/bear, over/draw, over/feed тощо. 3. Спираючись на значення основ твірних іменників і суфіксів, обрати англійський еквівалент терміна «запалення стінок альвеоли зуба»: a) alveolectomy; b) alveolus; c) alveolitis. 4. Проаналізувати термінологічну словникову статтю та виявити префікси та суфікси похідних основ медичних термінів, класифікувати словотворчі моделі, за якими вони утворюються та перекласти їх українською мовою, наприклад: dent - зуб, dental - зубний, dentist стоматолог, dentalgia зубний біль, dentition - зубний ряд, dedentition випадіння зубів [1, с. 34].

Систематична робота зі словниковими статтями з використанням репрезентативного опису термінів привчає здобувачів вищої освіти розуміти похідне слово за наявними словотворчими елементами, які входять до їх складу. Застосовуючи прийоми асоціативного характеру у навчанні англійської мови за фаховим спрямуванням, науковопедагогічний працівник сприяє тому, що процес упізнавання та запам'ятовування медичних термінів значно спрощується та полегшується [1, с. 34].

Отже, дослідження довело, що творення нових слів за допомогою деривації та використання її під час вивчення англійської мови та медичної

термінології має велике значення для вивчення мови і застосовується у тренувальних завданнях, що полегшує запам'ятовування іноземної лексики та термінів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Знаменська І. В., Костенко В. Г., Сологор І. М. Роль словотвору у розширенні словникового запасу здобувачів вищої освіти медичних ЗВО. Сучасні проблеми вивчення медико-екологічних аспектів здоров'я людини: матеріали наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, присвяченої 90-й річниці з дня заснування кафедри медичної біології в рамках святкування 100-річчя заснування Полтавського державного медичного університету, м. Полтава, 30 вересня – 1 жовтня 2021 р. Полтава, 2021. С. 33–34.
2. Коваленко К. Г. Продуктивні способи утворення нових слів у сучасній англійській мові. Актуальні проблеми сучасної медицини. 2013.Т. 13, Вип. 4 (44). С. 211–214.
3. Нетребчук Л. М., Скуратова Т. Ф. Головні шляхи розвитку медичної термінології. Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи: зб. статей V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 19–20 листопада, 2020 р. Полтава, 2020. С. 305–309.